OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus ja tietosuoja

Muistio

14.2.2024

Lainsäädäntöneuvos Virpi Koivu

Talousvaliokunta 20.2.2024; HE 91/2023 vp

Hallituksen esityksellä ehdotetaan muutettavaksi lakia positiivisesta luottotietorekisteristä. Esityksen tarkoituksena on tehdä tarvittavat muutokset luottotietojen luovuttamiseksi rekisteristä Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalvelua varten. Lakiin ehdotetaan tehtäväksi lisäksi välttämättömät teknisluonteiset muutokset, joiden tarkoituksena on varmistaa rekisterin sujuva käyttöönotto kuluttajaluottoja koskevien tietojen osalta keväällä 2024. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.4.2024 samanaikaisesti rekisterin käyttöönoton kanssa.

Jo voimassa olevan lain valmistelun yhteydessä pidettiin tarkoituksenmukaisena mahdollistaa tietojen luovuttaminen Tilastokeskukselle käytettäviksi tieteellisessä tutkimuksessa. Tämä edellytti kuitenkin ensin Tilastokeskusta koskevan lainsäädännön muuttamista. (HE 22/2022 vp, s. 42) Tilastokeskusta koskevaa lainsäädäntöä on positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain hyväksymisen jälkeen muutettu siten, että lain muuttaminen on mahdollista luottotietojen luovuttamiseksi rekisteristä Tilastokeskukselle tutkija- ja aineistopalvelua varten. Muutos on myös mahdollista toteuttaa nopealla aikataululla.

Ehdotetun säännöksen nojalla Tilastokeskus saisi positiivisesta luottotietorekisteristä sen ylläpitämää tutkija- ja aineistopalvelua varten tietoja, jotka ovat välttämättömiä palvelussa tuotettavien valmisaineistojen muodostamiseen ja joita luovutetaan eri organisaatioille tutkimus- ja selvitystarkoituksiin. Tutkija- ja aineistopalvelu on tarkoitettu edistämään tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja kuvaavien tilastollisten selvitysten tuottamista yliopistoissa, korkeakouluissa, ammattikorkeakouluissa, tutkimuslaitoksissa ja ajatuspajoissa sekä vastaamaan muissa tutkimusta tekevissä organisaatioissa toimivien tutkijoiden tietoaineistotarpeisiin. Ehdotetuilla säännöksillä samalla varmistetaan se, että tietojen suojaamiseen ja tietoturvallisuuteen liittyvät näkökohdat tulevat huomioiduiksi asianmukaisesti. Luovutettavia tietoja käsiteltäisiin suojatussa käyttöympäristössä, josta valmisaineistot luovutettaisiin muille organisaatioille siten, että luonnolliset henkilöt eivät ole tunnistettavissa.

Positiivisen luottotietorekisterin tietojen käyttötarkoitukset on täsmennetty tyhjentävästi lain tiedonluovutussäännöksissä, jotka tiedonsaantiin oikeutettujen viranomaisten osalta sisältyvät 24 §:ään. Tästä syystä myös ehdotetusta Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeudesta tutkija- ja aineistopalvelua varten on tarpeen säätää nimenomaisesti positiivista luottotietorekisteriä koskevan lain 24 §:ssä. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan samalla lisättäväksi aineellinen viittaussäännös tilastolain 5 §:ään, jotta sen soveltamisesta ei synny epäselvyyttä. Kyseisessä tilastolain pykälässä säädetään tarkemmin tietojen käsittelyn edellytyksistä. Aineellisella viittauksella varmistettaisiin, että positiivisesta luottotietorekisteristä kerättävien tietojen yhteydessä kerätään tunnistetietoja, jos se on välttämätöntä kyseessä olevaa käyttötarkoitusta varten. Koska luovutettavia tietoja ei ole mahdollista yksilöidä täsmällisesti, Tulorekisteriyksikön oikeus luovuttaa tietoja Tilastokeskukselle sidottaisiin tietojen välttämättömyyteen, vaikka välttämättömyysvaatimus sinänsä seuraa tilastolain 5 §:stä ja henkilötietojen osalta myös 15 §:stä. Samalla huomioidaan tarkemmin tietojen sääntelyyn liittyvät valtiosääntöiset vaatimukset.

Positiivisesta luottotietorekisteristä annettua lakia säädettäessä perustuslakivaliokunta yhtyi hallituksen esityksessä esitettyyn arvioon siitä, että luottotiedot eivät sellaisenaan ole arkaluonteisia tietoja, mutta niiden käsittelyyn voi liittyä erityisiä riskejä rekisteröidyn henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 28/2022 vp, kappale 6, sekä lausunnossa viitattu PeVL 8/2022 vp, kappale 7, joka koski luottotietolakia). Tämän osalta on hyvä huomioida, että EU:n tuomioistuin on nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen antamisen jälkeen antanut kaksi yksityisten luottotietoyritysten suorittamaan luottotietojen käsittelyyn liittyvää tuomiota, joista toisessa kyseessä olevia negatiivisia luottotietoja (jäännösveloista vapauttamista koskevat tiedot) pidetään arkaluonteisina tietoina, huomioiden niiden kielteisen vaikutuksen rekisteröidyn luottokelpoisuuden arvioinnissa (tuomio 7.12.2023, yhdistetyt asiat C 26/22 ja C 64/22, kohta 94). Positiivinen luottotietorekisteri sisältää rajallisesti negatiivisia luottotietoja.

Kuluttajaluottoja koskevat teknisluontoiset muutosehdotukset koskevat positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavia tietoja (luoton ilmoittaminen rekisteriin henkilötunnuksen saamisen jälkeen, rekisteröidyn asuinpaikkaa koskeva tieto), luotonantajille luovutettavia tietoja (lyhennysvapaata koskevat tiedot) sekä tietojen säilytysaikaa (kertaluonteiset ja jatkuvat luotot, eräännytetyt luotot). Niiden tarkoituksena on varmistaa edellytykset positiivisen luottotietorekisterin sujuvalle käyttöönotolle. Vaikka muutokset ovat läheisesti yhteydessä rekisterin tekniseen toteutukseen, ne tarkoittavat samalla aineellisia muutoksia. Niiden osalta on varmistuttu siitä, että muutokset ovat tarkoituksenmukaisia ja välttämättömiä, eivätkä heikennä luottokelpoisuuden arvioinnin kannalta merkityksellisten tietojen saatavuutta luotonantajille.